Neolito žvejybvietę ir geografiškai persidengiančią bronzos amžiaus pradžios senvagę su gausiais archeologiniais radiniais siūlome vadinti Šventosios 58-ąja radimviete, vėlyvojo bronzos amžiaus medinę konstrukciją tyrinėto sklypo PV dalyje – Šventosios 56-ąja. Rekomenduota saugoti *in situ* senovinę senvagę su permirkusiu archeologiniu sluoksniu ir medinėmis konstrukcijomis, prieš užstatant atlikti detaliuosius kasinėjimus sklypo V dalyje, o R dalyje su pavieniais subneolito–neolito ežere paskendusiais radiniais – žvalgymus.

The field evaluation on Ošupio Takas in Šventoji

In 2015, an evaluation was conducted in a 4.9 ha area of Šventoji near Ošupio Takas in the city of Palanga. 120 test pits, which had a depth of 0.9–3 m and a total area of 504 m², were excavated (Figs. 1–2). During 4000–2000 cal BC, the entire investigated area was flooded by a shallow lagoon lake. The lake was used for fishing as stone net weights, fragments of fishing equipment (pine laths), and the remains of their production and installation (chips) were found in the test pits. A rolled up fishing fence, or part of it, which was made of hazelnut shoots bound together with lime bast (?), was discovered in test pit 101 (Fig. 3) and dated to 2600/2500 cal BC. Bronze Age river and lacustrine sediments from riverbeds that formed later (2000–1000 cal BC) were unearthed in the W and central parts of the evaluated area. This contained an archaeological layer rich in wooden artefacts, wooden structures, isolated wild animal bones, and potsherds. The most important find from the old riverbed was an almost intact, 6 m long, 60 cm wide, 30 cm high oak dugout boat, which was discovered in test pit 86 (Fig. 4). The boat was dated using the C^{14} AMS method to 2800–2700 cal BC, although the stratigraphy indicates the early Bronze Age. Five 4.5–8.5 cm diameter driven stakes made of unpeeled deciduous trunks were found in a 50 x 20 cm area in test pit 23. Their ^{14}C AMS date shows that they were driven in the Bronze Age, i.e. 1100 or 1000 BC. The present authors propose calling the newly discovered fishing stations Šventoji 56 and 58.

Darius Kontrimas

Stebeikių senovės gyvenvietė

2014 m. archeologinių žvalgymų metu projektuojamo magistralinio dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos vietoje, Lietuvos Respublikos teritorijoje, Stebeikių kaime, Kaišiadorių r., lokalizuota kalvota vietovė – pelkinio ežerėlio pakraštyje išsiskyrė trys neryškios salelės. Salos išskirtos ir 1958 m. topografiniame žemėlapyje. Salas – gyvenviečių vietas supo pelkės (Bertašius M., *Dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos, trasos Lietuvos teritorijoje, 2014 metų archeologinių žvalgymų ir istorinių tyrimų apie nekilnojamąsias kultūros paveldo vertybes Alytaus, Kauno ir Vilniaus apskrityse ataskaita*, Kaunas, 2015, p. 31–32).

2015 m. spalio–lapkričio mėnesiais spėjamoje gyvenvietės vietoje buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Tirta vieta yra apie 800 m į R nuo Kruonio, valstybinės reikšmės krašto kelio 129 Antakalnis–Jieznas–Alytus–Merkinė R pusėje. Pelkėtoje, durpingoje vietovėje išsiskiria keletas kalvelių. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos skaitmeninio erdvinio žemės paviršiaus lazerinio skenavimo duomenis (SEŽP_05LT) generuotame vietovės reljefo (*hillshade*) plane išsiskiria buvusio ežero vieta su kalvotomis pakrantėmis. Ežeras yra apie

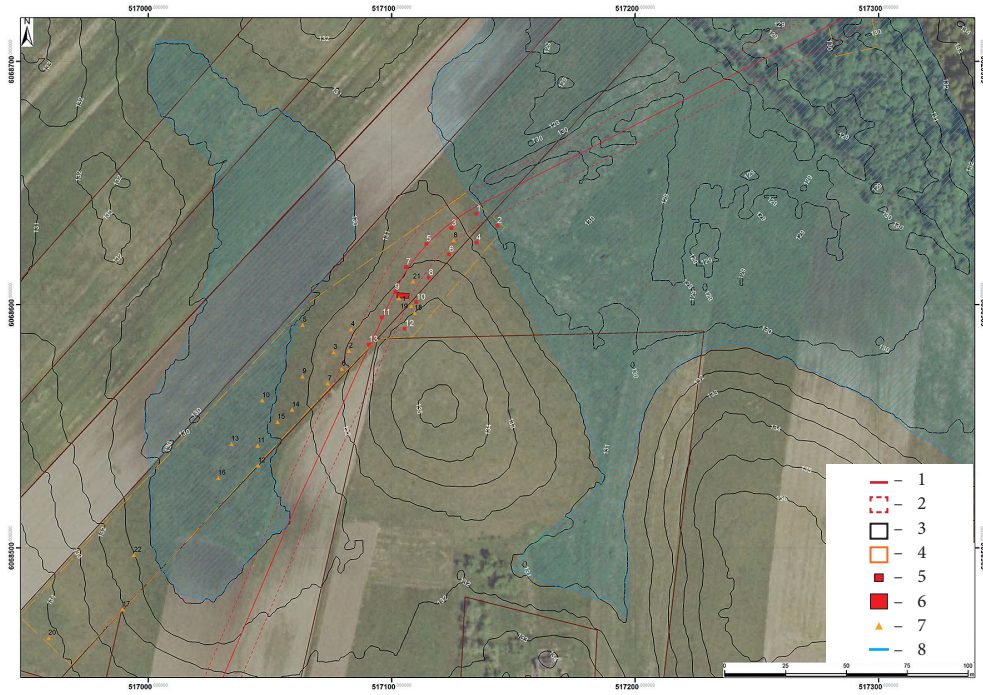

1 pav. Tyrimų vietos situacijos planas: 1 – dujotiekio linija; 2 – projektuojama darbų zona (14 m); 3 – suformuoti kadastriniai sklypai; 4 – žvalgytas plotas; 5 – šurfai; 6 – perkasa; 7 – radimvietės; 8 – spėjamos buvusių ežerų kranto linijos. D. Kontrimo brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigated area: 1 – the gas line; 2 – the planned work zone (14 m); 3 – cadastral plots; 4 – the surveyed area; 5 – test pits; 6 – the trench; 7 – find spots; 8 – the apparent shoreline of the former lakes

1,6 km ilgio, iki 370 m pločio, orientuotas PR–ŠV kryptimi. Tyrimų vieta yra P–R šio ežero pakrantėje. Dabar ežero Š priekrantėje teka melioruotas Kruonės upelis. PR pakrantėje pastebimos penkios ryškesnės kalvelės. Tirtą vidurinę kalvelę galbūt dar supo mažesni ežerėliai, įlankos ar tiesiog žemos pelkėjančios vietos. Šiuo metu aiškiausiai matoma 200 m ilgio P–Š kryptimi ir iki 45 m pločio V–R kryptimi buvusio ežerėlio, pelkės vieta, esanti tirtos kalvelės V pašlaitėje (1 pav.). Kalvelė 132 m ilgio P–Š kryptimi ir iki 125 m pločio V–R kryptimi, 3–4 m aukščio (paviršiaus altitudė kyla nuo H_{abs} 131,00–132,00 iki 135,00 m).

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu Stebeikų spėjamos gyvenvietės vietoje ištirta trylika 1x1 m dydžio šurfų ir viena 5x2 m dydžio perkasa – iš viso 23 m² dydžio plotas. Visuose šurfuose po 15–40 cm storio armeniu fiksuotas įžemis – rusvas, gelsvas smėlis, priemolis, išskyrus šurfus 1 ir 2, kuriuose virš įžemio fiksuotas durpžemio sluoksnis – buvusi ežero pakrantė. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis tyrimų vietoje apardytas intensyvios ūkinės veiklos metu (armenyje rastos dvi titnago nuoskalos). Iki įžemio tirtoje perkasoje fiksuotas vienas armens sluoksnis ir jau apardytas kul-

tūrinis sluoksnis, kuriame rastos dvi žiestų puodų šukės. Taip pat vizualiai ir naudojant metalo ieškiklį žvalgyta kalvelės V dalis ir į P nuo jos esanti buvusio mažo ežeriuko pakarantė (apie 7600 m²). Žvalgymų metu rasti 28 radiniai. Didžiausią dalį sudaro titnagai: 9 nuoskalos, 8 skeltės, skaldytinis, gremžtukas (datuojami vėlyvojo paleolito–bronzos amžiaus laikotarpiu) (2 pav.). Sprendžiant iš titnago radinių, tikėtina, kad tirtoje kalvelėje buvusi vėlyvojo paleolito – ankstyvojo bronzos amžiaus gyvenvietė. Didžiausia radinių koncentracija aptikta V kalvelės šlaite – buvusio ežeriuko, pelkėtos vietos pakrantėje.

Aukštesnėje kalvelės vietoje rastas degęs žalvarinis žvangutis, pasaginė segė platėjančiais, storėjančiais galais (3 pav.). Tikėtina, kad geležies amžiuje čia buvo įrengtas kapinynas. Kadangi aptiktų metalinių radinių chronologija gana plati (VIII–XV a.), galimos trys prielaidos: 1. kalvelėje VIII/IX–XII a. buvo dabar jau sunaikintas pilkapynas; 2. XIII–XV a. kalvelėje buvo plokštinis degintinis kapinynas; 3. XIII–XV a. degintiniai mirusiųjų palaikai buvo laidojami ir pelkėjančioje buvusio ežero pakrantėje.

Į ŠR nuo tirtos vietos projektuojamas dujotiekis kerta buvusio ežero ŠR krantą – kalvelės šlaitą. Į PV nuo tirtos vietos dujotiekio ašinė linija kerta kalvelę, iš P, PR ir PV pusių apsuptą buvusių ežerų. Tyrimų metu žvalgyta ir ŠR buvusio ežero pakrantė ties projektuojamo dujotiekio darbų zona (apie 400 m²), tačiau šioje vietoje buvo šviežiai iškirsti medžiai, paviršius padengtas šakomis ir storu lapų sluoksniu, tad dėl blogo paviršiaus matomumo žvalgymai buvo nerezultatyvūs. Tačiau tikėtina, kad šiose vietose taip pat gali būti senovės gyvenviečių ar kapinynų.

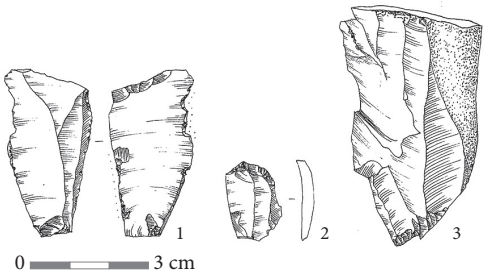

2 pav. Titnaginiai radiniai: 1 – nenustatytas dirbinys; 2 – gremžtukas; 3 – skaldytinis. G. Gudaitienės pieš.

Fig. 2. Flint finds: 1 – an unidentified artefact; 2 – a scraper; 3 – a core

3 pav. Žvangutis ir pasaginė segė. D. Kontrimo nuotr.

Fig. 3. The crotal and the penannular brooch

Stebeikiai Old Settlement

During a 2015 field evaluation, 23 m² were excavated and 7600 m² surveyed at the conjectured site of Stebeikiai Old Settlement (Fig. 1). An Upper Palaeolithic–Bronze Age settlement, the cultural layer of which had been disturbed during intensive agricultural activities, had existed on the hilly shore of a former lake. During the survey, 23 flint finds (Fig. 2) were discovered concentrated on the E edge of a former smaller lake or a low boggy location. Two finds

that should be connected with burials: a burnt crotal and a penannular brooch (Fig. 3) were discovered at a higher location on the investigated hill. Based on the chronology of the discovered metal finds, the burials could have been made at the excavated site during the 8th–13th centuries.

Darius Kontrimas

Šventininkų senovės gyvenvietė

2014 m. atliekant archeologinius žvalgymus projektuojamo magistralinio dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos vietoje, Lietuvos teritorijoje, Kaišiadorių r., Kruonio sen., Šventininkų kaime, slėnyje prie Lapainios upelio dešiniojo kranto lokalizuota galima senovės gyvenvietės vieta. Rasta keletas akmenų su dirbinio paviršiaus požymiais (Bertašius M., *Dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos, trasos Lietuvos teritorijoje, 2014 metų archeologinių žvalgymų ir istorinių tyrimų apie nekilnojamąsias kultūros paveldo vertybes Alytaus, Kauno ir Vilniaus apskrityse ataskaita*, Kaunas, 2015, p. 30).

Žvalgomieji archeologiniai tyrimai Šventininkų spėjamos gyvenvietės vietoje atlikti 2015 m. lapkričio mėnesį. Šventininkų kaimas yra apie 4 km į P nuo Kruonio, valstybinės reikšmės krašto kelio 129 Antakalnis–Jieznas–Alytus–Merkinė R pusėje. Į PR nuo kaimo yra 2,6 km ilgio V–R kryptimi ir 0,5–1 km pločio P–Š kryptimi Kalvių ežeras. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos skaitmeninio erdvinio žemės paviršiaus lazerinio skenavimo duomenis (SEŽP_05LT) generuotame vietovės reljefo (*hillshade*) plane matyti, jog šis ežeras buvęs gerokai didesnis, tęsėsi dar bent 1,5 km į V (iki kelio 129). Dabar jau užakusioje R ežero dalyje teka Lapainios upelis. Tyrimų vieta yra buvusio ežero kalvotame pusiasalyje. Tirta kalva yra iki 13 m aukščio, šlaitai kyla nuo H_{abs} 90,00 m iki H_{abs} 103,00 m aukščio. V pakrantėje vizualiai išsiskiria nedidelis pusiasaliukas, galbūt buvusi salelė – spėta gyvenvietės vieta (apie 50x40 m dydžio). Anksčiau tyrimų vieta naudota žemdirbystei, šiuo metu tai ganykla.

Buvusio ežero Š–ŠR krante yra žinoma Šventininkų senovės gyvenvietė (UK 37335), kurią dar 1994 m. aptiko E. Šatavičius. Gyvenvietė datuota mezolito laikotarpiu (*ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 456). 1995 m. A. Girininkas archeologinių žvalgymų metu Kaišiadorių r., dešiniajame Laipainios krante, aptiko dvi mezolitu datuojamų titnaginių dirbinių radimvietes (*LIIR*, f. 1, b. 2514, p. 17, 22). 1995 m. radimvietė yra apie 160–200 m į PR nuo tirtosios vietos.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu Šventininkų spėjamos senovės gyvenvietės vietoje ištirta aštuoniolika 1x1 m dydžio šurfų (18 m²), žvalgytas apie 6000 m² plotas (1 pav.). Šurfuose 2, 4 ir 7 po dirvožemio sluoksniu fiksuotas 5–10 cm storio pilkšvas smėlingos žemės sluoksnis – kultūrinis sluoksnis su titnago radiniais, preliminariai datuotas vėlyvuoju paleolitu–mezolitu. Šurfe 5 dirvožemio sluoksnyje rasta lipdyto puodo dugno šukė, penkios smulkios lipdytų puodų sienelių šukės bei viena šukė su gnaibytiniu ornamentu (keramikos tipą pagal paviršiaus apdirbimą nustatyti labai sunku, nes aptiktos šukės labai fragmentiškos) – kultūrinis sluoksnis šurfo vietoje apardytas XX a.

Šurfuose 10–12 po 0,4–1,2 m storio deliuvio sluoksniais fiksuoti 30–50 cm storio durpių sluoksniai ir pilkšvas įžemio smėlis. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis apardytas, tikėtina, uolienų dūlėsiams slenkant šlaitu (deliuvio sluoksniuose aptikti keli titnagai).